

Streszczenie

“*Wpływ opinii biegłego psychologa na wyroki w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa w Sądzie Biskupim Diecezji Kijowsko – Żytomierskiej w latach 2008-2015*”.

Zwrost liczb spraw w sądach i trybunałach kościelnych o stwierdzenie nieważności małżeństwa z przyczyn natury psychicznej powoduje, że dany problem nie jest już wyłącznie domeną kanonistów. W rozstrzygnięciu nieważności zawartego małżeństwa sędziemu kościelnemu przychodzą z pomocą biegli, i bardzo często są to biegli psychologowie. W sprawach o nieważność małżeństwa Instrukcja *Dignitas connubii* zaleca pięć podstawowych środków dowodowych: oświadczenia stron, dokumenty, zeznania świadków, opinie biegłych i domniemania. W niektórych rodzajach spraw, to właśnie opinie biegłych są określane przez jurysprudencję jako środek o największej wartości dowodowej. Zgodnie z przyjętą metodologią dysertacja została podzielona na cztery rozdziały, zakończone wnioskami.

W pierwszym rozdziale została dokonana analiza terminologii używanej w doktrynie, wyjaśniająca pojęcie biegłego i jego opinii. Został podjęty namysł nad osobą biegłego obecnego w procesie kanonicznym, a konkretnie w sprawach o nieważność małżeństwa. Zgodnie z postanowieniem Instrukcji *Dignitas connubii*, w sprawach dotyczących niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich, wszelkie działania biegłego w procesie o nieważność małżeństwa mają doprowadzić do uzyskania odpowiedzi na pytanie, jaka jest natura oraz charakter (ciężki, lekki) przyczyny natury psychicznej, która powoduje nie tylko poważne trudności ale również niemożliwość podjęcia zadań związanych z obowiązkami małżeńskimi.

Rozdział drugi został poświęcony problemowi alkoholizmu jako przyczyny nieważności małżeństwa. Zjawisko alkoholizmu ma złożoną naturę, mającą różne mechanizmy powstawania i różnie jest postrzegane na kolejnych etapach życia człowieka. Przeanalizowano też różnicę alkoholizmu u kobiet i wpływ alkoholizowania się matki na osobowość potomstwa. Uzależnienie od alkoholu stanowi przyczynę niezdolności osoby do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich, co jest szczególnie widoczne w pracach sądów kościelnych. W drugiej części rozdziału były przeanalizowane wszystkie procesy, gdzie alkoholizm występuje jako główna przyczyna niezdolności, wraz z podaniem wniosków biegłych, którzy na podstawie zebranych danych wystawiali własną opinię naukową o istnieniu lub braku uzależnienia od alkoholu w czasie zawierania małżeństwa.

W trzecim rozdziale została dokonana analiza pojęcia i przyczyn osobowości dyssocjalnej. Stwierdza się, iż wiele przypadków tego typu zaburzonej osobowości połączonych jest z patologiczną atmosferą rodziny pochodzenia. Zaprezentowano też niektóre cechy ogólne

osobowości dyssocjalnej, m.in. zachowania antyspołeczne, manipulowanie i okłamywanie, niedojrzałość emocjonalna. Za najbardziej typowe cechy osobowości dyssocjalnej uważa się brak empatii i wynikającą z tego niezdolność do nawiązywania długotrwałych związków interpersonalnych. Ze 119 procesów, przeprowadzonych z tytułu niezdolności osoby do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich, w 43 sprawach była rozpoznana osobowość dyssocjalna, która była potwierdzona przez biegłych w trakcie badań akt procesowych. W analizowanych procesach były brane pod uwagę opinie biegłych, gdyż wiadomo, że kanonista nie może pominąć specjalistycznej opinii, która stwierdza występowanie patologicznych elementów co do stanu psychicznego osoby.

Czwarty rozdział został poświęcony pozostałym przyczynom psychicznych niezdolności osoby do zawarcia małżeństwa, mianowicie: osobowości niedojrzałej oraz bierno–zależnej; zaburzeń emocjonalnych jak: osobowość chwiejnie emocjonalna, osobowość narcystyczna oraz schizoidalna, a także zaburzenia psychoseksualne takim jak satyryzm oraz oziębłość seksualna. Wszystkie wspomniane przyczyny niezdolności do zawarcia małżeństwa pojawiały się w procesach Sądu Biskupiego diecezji Kijowsko–Żytomierskiej w badanym okresie. Odbyło się takich spraw stosunkowo mniej, niż z tytułu alkoholizmu czy osobowości psychopatycznej, stąd też ważnym było skorzystanie z wiedzy specjalistycznej biegłych psychologów.

W rozprawie wykazano, że opinia biegłego, jest pomocą sędziemu w osiągnięciu pewności moralnej i wnosi jasność na pochodzenie zaburzenia psychicznego, oraz wpływ danego zaburzenia na możliwość podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich. Opinia biegłego wskazuje na obiektywną przyczynę, istniejącą w chwili zawierania związku małżeńskiego.